

Katsauksia

Konrad Nielsen

28. 8. 1875—27. 11. 1953

Kuuluisa norjalainen lapin kielen tutkija Konrad Hartvig Isak Rosenvinge Nielsen on mennyt manalle pitkän ja täyteläisen elämäntyön suorittettuaan, 78-vuotiaana. Hän oli syntynyt Helgelannin Vikissä suurkäräjään monivuotisen jäsenen, poliitikko Sivert Nielsenin poikana. Konrad Nielsen tuli ylioppilaaksi v. 1892, opiskeli aluksi teologiaa ja valmistui teol. kandidaatiksi 1896. Pohjoinen kotiseutu, jossa muinoin oli asunut Lapin ja Bjarmalannin kävijä Ottar, lienee antanut virikkeen siihen, että hän kohdisti harrastuksensa lapin ja suomen kieliin. Nielsen suoritti näissä tutkinnot sekä jatkoi opintojaan aluksi Tromssassa, sitten Helsingin yliopistossa 1898—99. Täällä hän tutustui E. N. Setälään ja moniin muihin tiedemiehiimme solmien pysyviä ystävyysuhteita eri kulttuuri-alojen edustajiin. Seuraavana vuonna hän teki tutkimusmatkan Ruijaan, minkä jälkeen hänet nimitettiin lapin ja suomen kielten dosentiksi Oslon yliopistoon 1899. Täten Nielsen oli lopullisesti valinnut elämänurakseen kielitieteen harjoittamisen. Laajemman pohjan saavuttamiseksi hän opiskeli edelleen Helsingissä suomea, Koložsvárin ja Budapestin yliopistoissa unkaria ja Istanbulissa turkkia. Helsingissä hän suoritti filosofian lisenssiaatin tutkintonsakin 1903. Vuosina 1911 ja 1912 Nielsen perehtyi Norjan valtion lähettämänä Suomen poronhoitoon Enontekiöllä, Utsjoella, Inarissa ja Sodankylässä ja tutustui varsinkin lappalaisväestömme oloihin.

Hänet nimitettiin 1911 Oslon yliopiston suomalais-ugrialaisten kielten ylimääräiseksi professoriksi, jona hän toimi vuoteen 1946 asti. Norjalais-ruotsalaisen poronlaidunkomission töihin Nielsen osallistui 1914—17 antaen niihin huomattavan panoksen suurella asiantuntemuksellaan.

Konrad Nielsenin tieteellinen tuotanto on hyvin laaja ja sen pääosa kohdistuu ruijan- l. pohjoislapin kolmeen keskeiseen — Pulmangin, Kaarasjoen ja Koutokeinon — murteeseen. Tutkimuksissaan hän harrasti deskriptiivistä esitystapaa enemmän kuin kielihistorian selvittelyä. »Zur Aussprache des Norwegisch-lappischen» ilmestyi v. 1901, Pulmangin murteen laajuussuhteita, etenkin astevaihtelua käsittelevä perusteellinen väitöskirja »Die Quantitätsverhältnisse im Polmak-lappischen» 1902, »Lappalaisia murteita tutkimassa. Matkakertomus Suomen ja Norjan Lapista» 1904, »Sproglige Bidrag til Belysning av Renskjøtselens Ælde hos Lapperne» 1910, »Die wissenschaftliche Bedeutung des Lappischen» (1913), jossa osoitetaan lapin merkitys suomalais-ugrilaiselle ja germaaniselle kielitieteelle, ja »Til undersøkelsen av lappiske stedsnavn» 1920. Hänen pääteoksensa ovat kuitenkin tieteelliset ja käytännölliset tarkoitukset erinomaisesti täyttävä »Lærebok i lappisk I—III» (1926—29), johon sisältyy kielioppi, lukemisto ja sanasto, ja 2327-sivuinen kolmikielinen sanakirja »Lappisk ordbok — Lapp Dictionary» (1932—38), joka lienee

parhaita leksikoita, mitä yleensä on olemassa; IV osakin on käsikirjoituksena valmis, ja siinä esitetään sanastoa käsittepiireittäin, runsaan kuvituksen valaisemana. — Kansatiedettä edustavat Nielsenin tuotannossa mm. »Spørsmålet om den lappiske torvgammes oprindelse» (1906), »Vårt polarfolk» (1930) ja »Norjan lappalaisista» (1948). Viimeisinä elinvuosinaan Nielsen valmisteli suurella antaumuksella Kalevalan norjannosta, joka valitettavasti lienee jäänyt jossain määrin keskeneräiseksi; käännöksessään hän ei käyttänyt kirjakieltä, vaan Nordlandin murretta.

Tiedemiehenä Konrad Nielsen sai osakseen suurta tunnustusta. Niistä seuroista ja laitoksista, jotka kutsuivat hänet jäsenekseen, mainittakoon Oslon Tiedeakatemia, Tromssan Museo, Suomalainen Tiedeakatemia, Suomalais-ugrilainen Seura, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Kalevalaseura ja Unkarin Tiedeakatemia. Nielsen oli myös Tarton yliopiston kunniatohtori. Hän sai vastaanottaa Fritjof Nansenin säätiön palkinnon ja Qvigstad'n ensimmäisen kerran annetun kultamitalin.

K. Nielsen Suomessa-opiskelunsa aikoina

Konrad Nielsen oli mielenkiintoinen, herätteitä antava ja osaaottava persoonallisuus, joka seurasi valppaasti suomalaisen kielitieteen ja etnologian kehitystä. Hänen viisas ja miehekäs hahmonsansa on kauan säilyvä ystävien ja tutkijatoverien muistossa.

T. I. I.